

Zadeva C-229/20

**Povzetek predloga za sprejetje predhodne odločbe v skladu s členom 98(1)
Poslovnika Sodišča**

Datum vložitve:

29. maj 2020

Predložitveno sodišče:

Sofiyski rayonen sad (Bolgarija)

Datum predložitvene odločbe:

29. maj 2020

Tožeča stranka:

P

Tožena stranka:

„K“ EOOD

Predmet postopka v glavni stvari

Potrošniška kreditna pogodba, v kateri skupni stroški kredita niso jasno določeni – Sorazmernost kazni, določene v nacionalnem pravu za takšne primere (ničnost pogodbe), glede na določbe Direktive 2008/48/ES – Sklenitev ločenega sporazuma o opravljanju pomožnih storitev, ki so neposredno povezane s potrošniškimi kreditnimi pogodbami ter možnostjo spremembe in odloga pogodbenih obrokov – Morebitna nepoštenost pogoja plačila za ta paket storitev glede na Direktivo 93/13/EGS – Vprašanje, kakšne vrste morajo biti te pomožne storitve, da se štejejo za del glavnega predmeta pogodbe – Vprašanje, ali je stroške za takšne pomožne storitve treba šteti za del „skupnih stroškov kredita“, na podlagi katerih se v skladu z Direktivo 2008/48/ES določa efektivna obrestna mera.

Predmet in pravna podlaga predloga za sprejetje predhodne odločbe

Razlaga na podlagi člena 267 PDEU, Direktive 2008/48/ES Evropskega parlamenta in Sveta ter Direktive Sveta 93/13/EGS v zvezi z uveljavljanjem

ničnosti potrošniške kreditne pogodbe zaradi nepoštenih ali ničnih pogojev v ločenem sporazumu o opravljanju pomožnih storitev v zvezi z odobrenim kreditom.

Vprašanja za predhodno odločanje

1. Ali je treba člen 3(g) Direktive 2008/48/ES razlagati tako, da so stroški za pomožne storitve, dogovorjene k potrošniški kreditni pogodbi, kakršni so stroški za možnost odloga ali zmanjšanja obrokov, delektivne obrestne mere kredita?
2. Ali je treba člen 10(2)(g) Direktive 2008/48/ES razlagati tako, da je napačno navedboektivne obrestne mere v kreditni pogodbi, sklenjeni med ponudnikom in potrošnikom kreditjemalcem, treba šteti za navedboektivne obrestne mere v kreditni pogodbi in da mora nacionalno sodišče uporabiti pravne posledice, ki so v nacionalnem pravu določene za navedboektivne obrestne mere v potrošniški kreditni pogodbi?
3. Ali je treba člen 22(4) Direktive 2008/48/ES razlagati tako, da je kazen, ki je določena v nacionalnem pravu v obliki ničnosti potrošniške kreditne pogodbe, v skladu s katero je treba vrniti zgolj odobreni znesek kredita, sorazmerna, čeektivna obrestna mera v potrošniški kreditni pogodbi ni natančno navedena?
4. Ali je treba člen 4(1) in (2) Direktive 93/13/EGS razlagati tako, da je stroške za paket pomožnih storitev, ki so določeni v ločenem dodatnem sporazumu k potrošniški kreditni pogodbi kot glavni pogodbi, treba šteti za del glavnega predmeta pogodbe in zato ne morejo biti predmet presoje nepoštenosti?
5. Ne glede na odgovor na tretje vprašanje: ali je treba člen 3(1) Direktive 93/13/EGS v povezavi s točko 1(o) Priloge k Direktivi razlagati tako, da je pogoj v pogodbi o pomožnih storitvah potrošniškega kredita nepošten, če potrošniku daje abstraktno možnost odloga ali prestrukturiranja obrokov, za kar mora plačevati stroške tudi, če te možnosti ne izkoristi?

Navedene določbe prava Unije in sodna praksa

Direktiva 2008/48/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2008 o potrošniških kreditnih pogodbah in razveljavitvi Direktive Sveta 87/102/EGS, zlasti členi 3(g); 4(1) in (2); 10(2)(g) in 23.

Direktiva Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah, zlasti členi 3(1); 4(1) in 5 ter točka 1(o) Priloge k tej direktivi.

Sodba z dne 20. septembra 2018, EOS KSI Slovensko, C-448/17 (EU:C:2018:745).

Sodba z dne 9. novembra 2016, Home Credit Slovakia C-42/15 (EU:C:2016:842).

Navedene nacionalne določbe

Zakon za zadalžheniata i dogovorite (zakon o obligacijskih razmerjih in pogodbah), zlasti členi 26, 34 in 55.

Zakon za potrebitelskia kredit (zakon o potrošniških kreditih), zlasti členi 10a, 11, 19, od 21 do 24 in 33, ter člen 1 Dopalnitelni razporedbi (dodatne določbe) k temu zakonu.

Zakon za zashtita na potrebitelite (zakon o varstvu potrošnikov), zlasti členi od 146 do 148.

Kratka predstavitev dejanskega stanja in postopka

- 1 Oseba P s prebivališčem v Sofiji (Bolgarija) in nebančna finančna institucija „K“ EOOD, ki ima ravno tako sedež tam, sta 13. aprila 2017 sklenili potrošniško kreditno pogodbo. Na podlagi te pogodbe je bil tožeči stranki za 24 mesecev odobren denarni znesek v višini 3000 bolgarskih levov (BGN) (približno 1500 EUR). Za ta kredit je določena letna obrestna mera 41,17 %, efektivna obrestna mera pa znaša 49,89 %. Dogovorjeno je bilo, da se kredit odplača v 24 enakih mesečnih obrokih. Predvidena dnevna obrestna mera znaša 0,11 %. Torej je celotna obveznost za kredit 4451,04 BGN (približno 2225 EUR). S sklenitvijo kreditne pogodbe je tožeča stranka soglašala s splošnimi pogoji poslovanja tožene stranke.
- 2 Poleg kreditne pogodbe je bil sklenjen ločen sporazum o pomožnih storitvah. V njem je bilo določeno, da lahko tožeča stranka izkoristi paket petih pomožnih storitev: „1. prednostna ocena in izplačilo potrošniškega kredita; 2. možnost odloga plačila določenega števila obrokov odplačevanja; 3. možnost zmanjšanja določenega števila obrokov odplačevanja; 4. možnost spremembe datuma zapadlosti; 5. poenostavljen postopek za odobritev dodatnih sredstev.“
- 3 Cena tega paketa pomožnih storitev znaša 3601,44 BGN (približno 1800 EUR), porazdeljenih na obroke z enakim dnem zapadlosti kot obroki za odplačilo kredita. Skupni znesek, ki ga je treba odplačati v okviru glavne kreditne pogodbe in paketa pomožnih storitev, torej znaša 8052,48 BGN (približno 4026 EUR).
- 4 Izbrane storitve se lahko v skladu s splošnimi pogoji poslovanja tožene stranke izkoristijo samo pod določenimi pogoji. Na primer možnost odloga plačila določenega števila obrokov je vezana na določen razlog, kakršen je izguba delovnega mesta ali bolezen, odložijo pa se lahko največ štirje obroki; zmanjšanje obrokov je ravno tako dovoljeno samo za največ štiri pogodbene obroke. Za vsako uveljavljanje navedenih storitev se podpiše dodaten pisni sporazum.
- 5 V skladu s sporazumom o pomožnih storitvah ta ni pogoj za sklenitev potrošniške kreditne pogodbe ali za odobritev kredita pod ponujenimi pogoji. Izrecno je

poudarjeno, da stranka ta sporazum sklene prostovoljno, razume njegovo vsebino in s podpisom sporazuma soglaša z vsemi njegovimi pogoji.

- 6 Določeno je, da tožena stranka pomožne storitve da na voljo le kot možnost, kreditojemalec pa jih je dolžan plačati ne glede na to, ali jih izkoristi. Plačilo za storitve sicer zapade takoj, vendar se v primeru rednega odplačevanja kredita odlaga glede na mesečne obroke.
- 7 Tožeča stranka je pomožne storitve paketa izkoristila dvakrat. Prvič je zaprosila za odlog dveh pogodbenih mesečnih obrokov. V zvezi s tem je bila podpisana priloga h kreditni pogodbi, s katero je bilo odloženo plačilo obrokov, ki so zapadli avgusta in septembra 2017. Z drugo prilogo je bilo odloženo tudi plačilo sedmega obroka kredita v skladu z načrtom odplačevanja.
- 8 Tožeča stranka je pri predložitvenem sodišču vložila tožbo in trdi, da je več pogojev potrošniške kreditne pogodbe v nasprotju z zavezujočimi pravnimi predpisi ali da so nepošteni, tako da je ta pogodba nična.

Bistvene trditve strank v postopku v glavni stvari

- 9 Glavna trditev tožeče stranke je, da je pogodba v celoti nična, saj je več pogodbenih pogojev v nasprotju z zavezujočimi pravnimi predpisi ali pa so nepošteni. Zato naj bi tožena stranka ne bila upravičena, da od tožeče stranke prejme pogodbeno plačilo. Tožeča stranka zahteva, da tožena stranka vrne, kar je prejela (na podlagi načela iz člena 34 zakona o obligacijskih razmerjih in pogodbah, v skladu s katerim se na podlagi ničnosti pogodbe prejeto vrne, in načela iz člena 23 zakona o potrošniških kreditih, v skladu s katerim mora potrošnik v primeru ničnosti potrošniške kreditne pogodbe vrniti samo prejeti znesek brez stroškov in obresti). Tožeča stranka zahteva, naj ji tožena stranka vrne znesek, ki je bil zaradi ničnosti pogodbe brez pravne podlage preplačan.
- 10 Tožeča stranka poudarja, da kreditna pogodba v skladu s splošnimi pogoji poslovanja dajalca kredita v primeru več kot 30-dnevne zamude plačila samodejno preneha. V nasprotju s tem pogojem pa naj bi bilo določeno tudi, da v primeru takšnega „prenehanja“ kreditojemalec dolguje plačilo vseh pogodbenih obrokov v polni višini. Zato tožeča stranka trdi, da se v primeru finančnih težav v skladu s pogodbenimi pogoji ne more osvoboditi posebno obremenjujoče obveznosti plačevanja paketa pomožnih storitev, kar je eden od razlogov za domnevo, da je kreditna pogodba nična.
- 11 Tožeča stranka trdi tudi, da so pogoji plačevanja paketa pomožnih storitev nepošteni, saj mora plačevati „storitev“, ki je morda dejansko ne bo izkoristila. Opozarja, da tudi v primeru, da se paket pomožnih storitev pridobi, možnost odloga in zmanjšanja obrokov za odplačilo kredita navsezadnje ni samodejno na voljo, ampak mora za uveljavitev te vsakokrat soglašati dajalec kredita. Zato tožeča stranka trdi, da plačuje za storitve, ki jih ne prejema, kar predstavlja značilen nepošten pogoj v smislu točke 1(o) Priloge k Direktivi 93/13/EGS.

- 12 V računovodskem mnenju, naročenem v okviru obravnavanega postopka, je bilo ugotovljeno, da efektivna obrestna mera znaša 49,89 %, če se izračuna zgolj na podlagi obveznosti iz glavne kreditne pogodbe. Če pa se v formulo za izračun efektivne obrestne mere vključi cena paketa pomožnih storitev, efektivna obrestna mera naraste na 216,05 %.
- 13 V zvezi s tem tožeča stranka poudarja, da je bilo ob sklenitvi kreditne pogodbe z zakonom določeno, da v okviru kreditne pogodbe efektivna obrestna mera za obdobje odplačevanja kredita ne sme presegati petkratnika zakonske obrestne mere 10 % letno, tako da sme efektivna obrestna mera znašati največ 50 %. Pogodbeni pogoji, na podlagi katerih je bil ta prag presežen, naj bi bili v skladu s členom 19(5) zakona o potrošniških kreditih nični. Sicer pa naj bi bil v skladu s členom 21(1) tega zakona ničen tudi vsak pogoj potrošniške kreditne pogodbe, katerega namen ali posledica je izognitev zahtevam tega zakona. Poleg tega naj bi bila v skladu z zakonom o potrošniških kreditih (člen 22 v povezavi s členom 11(1), točka 10), če v njej efektivna obrestna mera ni navedena, potrošniška kreditna pogodba nična in je potrošnik nato dolžan zgolj vrniti dejansko prejeti znesek brez obresti in stroškov.

Kratka obrazložitev predloga

- 14 Predložitveno sodišče se najprej sprašuje, ali je nenatančno navedbo višine efektivne obrestne mere v potrošniški kreditni pogodbi treba enačiti z nenavedbo te obrestne mere. Sodišče se nagiba k temu, da bi glede na zahtevo, da morajo biti pogoji v potrošniških kreditnih pogodbah jasno sestavljeni in da je vsako nenatančnost treba razlagati v škodo ponudnika (člen 147 zakona o varstvu potrošnikov v povezavi s členom 24 zakona o potrošniških kreditih), sklenilo tako. Z navedenima določbama je v nacionalno pravo prenesen člen 5 Direktive 93/13/EGS.
- 15 V sodbi v zadevi EOS KSI Slovensko (C-448/17) je Sodišče presodilo, da nejasno sestavljen pogoj o višini efektivne obrestne mere ni v skladu z zahtevo iz člena 4(2) Direktive o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah in da je sodišče, ki je začelo postopek, zato upravičeno, da takšnega pogoja ne uporabi. V obravnavanem primeru se zastavlja vprašanje, ali to načelo velja tudi, kadar ponudnik višino efektivne obrestne mere zavestno navede nenatančno, da se izogne v nacionalnem pravu določeni prepovedi prekomernega povišanja efektivne obrestne mere.
- 16 Drugič, predložitveno sodišče sprašuje, ali je stroške, kakršni so v obravnavanem primeru stroški za paket pomožnih storitev, treba v potrošniški kreditni pogodbi vključiti v formulo za izračun efektivne obrestne mere. Določitev efektivne obrestne mere je s členom 3(g) Direktive 2008/48/ES popolnoma harmonizirana, zato mora Sodišče razjasniti, ali mora izračun efektivne obrestne mere vključevati stroške za pomožne storitve, za kakršne sta se v obravnavanem primeru dogovorili stranki.

- 17 Glede tega predložitveno sodišče meni, da mora biti formula za določitev učinkovite obrestne mere kredita v največji možni meri predvidljiva. Zato je določena plačila, povezana s kreditom, vključno s plačili v zvezi z odplačevanjem kredita, vedno treba šteti za stroške kreditne pogodbe. Zaradi okoliščine, da je kredit mogoče skleniti pod fleksibilnimi ali bolj „togimi“ pogoji, potrošnik ne bi smel biti v negotovosti glede cene za dodatno fleksibilnost, ki se mu omogoči. Potrošnik bi lahko lažje izbiral med kreditnimi produkti, če bi bila v učinkovito obrestno mero vključeni stroški za odlog ali spremembo obrokov, ki jih je dolžan plačati, celo če teh pravic ne izkoristi. V nasprotnem primeru bi moral potrošnik opraviti zapletene matematične izračune, da bi pretehtal med tveganjem, ki bi izhajalo iz potrebe po odlogu plačil, in tveganjem, ki bi izhajalo iz odločitve, da se povečajo. Zato sodišče, ki je začelo postopek, meni, da je stroške za odlog in način odplačevanja kredita treba vključiti v metodo za izračun učinkovite obrestne mere.
- 18 Tretjič, po mnenju senata, ki odloča o zadevi, je pomembno vprašanje, ali so navedene pomožne storitve „obvezen pogoj za to, da se kredit sploh odobri,“ in ali sledi „odobritev kredita iz uporabe“ teh pomožnih storitev. Pri odgovoru na to vprašanje naj Sodišče upošteva, da v obravnavanem postopku ni sporno, da je za zadevne pomožne storitve potrošnik ob sklepanju kreditne pogodbe zaprosil prostovoljno – v postopku ni bil podan ugovor v smislu, da je bila tožeča stranka zavedena glede narave pogodbe, ki jo je sklenila. Prav tako se ni zatrjevalo, da tožena stranka brez plačila teh pomožnih storitev kredita ne bi odobrila. Vendar je treba upoštevati, da je te pomožne storitve treba plačati že ob sklenitvi pogodbe, izkoristijo pa se morda sploh ne. Poleg tega je treba upoštevati, da so te storitve povsem povezane z načinom odplačevanja kredita in ne s tem, da bi tožeča stranka prejela drugo blago ali proizvode, ki ne ustrezajo denarnemu znesku, ki ji je že bil odobren. Predložitveno sodišče meni, da je pomembno tudi dejstvo, da se te storitve dajejo na razpolago po sklenitvi dopolnilnega pisnega sporazuma in da za uveljavitev teh obstajajo številni pogoji.
- 19 Poleg tega je treba presoditi, ali je v nacionalnem pravu določena primerna kazen za primer, kadar v potrošniški kreditni pogodbi učinkovita obrestna mera ni jasno navedena. Glede na sodbo v zadevi Home Credit Slovakia (C-42/15, točka 4 izreka) lahko nacionalni predpisi, v katerih je določena ničnost potrošniške kreditne pogodbe zaradi majhnih vsebinskih nenatančnosti, predstavljajo nesorazmerno kazen v smislu člena 23 Direktive 2008/48/ES. V obravnavanem primeru je treba razložiti, ali mora povezanost z nenatančno navedbo obrestne mere v kreditni pogodbi pomeniti, da pravni učinek pogodbe preneha in da je potrošnik oproščen obveznosti plačila obresti in stroškov.
- 20 Senat, ki odloča o zadevi, meni, da se lahko dajalec kredita, če obstaja jasna formula za določitev učinkovite obrestne mere, brez težav izogne tveganju kazni v obliki izgube obresti in vseh pogodbenih prihodkov. Hkrati lahko z nenatančno navedbo potrošnika zavede in pridobi konkurenčno prednost v primerjavi s proizvodi drugih udeležencev na trgu. Zato sodišče, ki je začelo postopek, meni,

da mora zakon napačno navedbo efektivne obrestne mere dajalca kredita strože kaznovati.

- 21 Nazadnje se zastavlja vprašanje, ali lahko pogoji, ki se nanašajo na plačilo tožeče stranke za paket pomožnih storitev, v obravnavnem primeru zanjo postanejo zavezujoči. Po eni strani gre pri tem za vprašanje nacionalnega prava, ki v zgoraj navedenem členu 19 zakona o potrošniških kreditih navzgor omejuje višino zneska stroškov kredita. Po drugi strani pa gre pri tem za vprašanje prava Unije, saj lahko plačilo pomožnih storitev temelji na uporabi nepoštenih pogojev v potrošniških kreditnih pogodbah.
- 22 Glede na zahtevo iz člena 4(1) Direktive 93/13/EGS, da se nepošteni pogoji ne smejo nanašati na glavni predmet pogodbe, sodišče, ki je začelo postopek, glede dejstva, da sta se stranki o paketu pomožnih storitev dogovorili ločeno, dvomi, ali ga je mogoče šteti za „glavni predmet“ pogodbe, povezane s kreditno pogodbo, ali za dodaten pogoj kreditne pogodbe. V prid slednjemu govorita povezava med obema pogodbama in dejstvo, da stroški za pomožne storitve niso določeni v sporazumu o opravljanju teh, temveč v sami potrošniški kreditni pogodbi.
- 23 Sodišče, ki je začelo postopek, se nagiba k domnevi, da če so pogodbe o opravljanju storitev, povezanih s kreditnimi pogodbami, urejene s predpisi Unije, se te storitve ne smejo nanašati na način, kako se bo kredit odobril ali odplačeval. Predložitveno sodišče meni, da veljajo te določbe bolj za druge storitve, ki dopolnjujejo odobritev denarnega zneska, na primer storitve elektronskega plačevanja, dostop do storitev informacijske družbe in podobne storitve. Zato se zdi, da je utemeljeno mnenje tožeče stranke, da ne gre za pomožne storitve. Poleg tega se ne sme zanemariti, da dajalci kredita denarne zneske odobrijo zato, da si zagotovijo predvidljiv dobiček v rednih časovnih razmikih, in da sta odlog in prestrukturiranje plačil povezana s tveganji dajalca kredita. Zato je odobritev možnosti takšnih finančnih razbremenitev lahko predmet plačila.
- 24 Po mnenju predložitvenega sodišča je treba na vprašanje, ali je vedno treba šteti, da takšni stroški za pomožne storitve temeljijo na nepoštenih pogojih, odgovoriti nikalno. Vendar bi to moralo pomeniti, da bi potrošnik pri plačevanju dodatnih stroškov za takšne storitve moral imeti pravico, da jih izkoristi skorajda samodejno.